

რედაქცია

მელიქონოვის ქუჩაზე, არტემ ჩაიგეშტოვის სახლში.

ხელის-მოწერა

რედაქციაში და სტ. მელიქონოვის სტამბაში. ძალაქს გარეშე მცხოვრებთათვის: Въ Тифлисъ, Въ редакцію газеты „Дრობა“.

გაზეთის ფასი

წელიწადში 8 მან., ნახევარ წელიწადში — 4 მან. და 50 კაპ., თვეში — 1 მან. ცალკე ნომერი — ერთი შაური.

განცხადება

მიიღება ქართულს, რუსულს, სომხურს და ფრანგულს ენებზე.

განცხადების ფასი

ღიდი ასობით, ასოზე — 1 კაპ., ასომთავრულით, სტრიქონზე — 8 კაპ., ციცეროთი, სტრიქ. — 5 კაპ. და პეტიტით — 4 კაპ.

თუ საქროება მოითხოვს, რედაქცია გაასწორებს და შეამოკლებს გამოგზავნილ სტატიებსა და უბეჭდელი სტატია ავტორს არ დაუბრუნდება.

დროება

გამოდის კვირარაობით, ოთხშაბათობით და პარასკეობით

რედაქციაში (მელიქონოვის ქუჩაზე, ჩაიგეშტოვის სახლში) მიიღება ნახევარი წლის ხელის-მოწერა

„დროებაზე“

ამ წლის 1 ივლისიდან მიღება მოკავალი 1877 წლის 1 იანვრამდე ფასი ნახევარ წლისა — — — 4 მან. და 50 კაპ. სამის თვისა — — — 2 მან. და 50 კაპ. ერთის თვისა — — — 1 მან. „ „ „

მთელი წლის ეგზემპლარები მხოლოდ რამდენიმე დარჩენილი კიდევ რედაქციაში და მსურველს ამ წლის გამოსული ნომრები ყველა ერთად გაეგზავნება.

ძალაქს გარეშე მცხოვრებთა შემდეგის აღრესით უნდა დაიბარონ გაზეთი: Въ Тифлисъ, Въ редакцію газеты „Дრობა“.

ხვედრი ფასი გაზეთის დაბარებისათნავე უნდა გამოიგზავნოს რედაქციაში.

რედაქციისაგან

ბევრჯერ გამოგვიცხადებია და გვითხოვდა ჩვენი შემთხვევით კორრესპონდენტებისათვის, რომ ხელ-მოუწერელ სტატიებს ნუ გამოგზავნიან რედაქციაში, თუ უნდათ, რომ ეს სტატიები დაბეჭდილი იყვნენ; მაგრამ, საუბედუროდ, ეს ჩვენი მოთხოვნა იგნორირდა ხშირად შეუსრულებელი რჩევა. ამის გამო ერთხელ კიდევ და უკანასკნელად საჭიროდ ვრცობ, გინოვაცხადებთ, რომ: ხელ-მოუწერილი სტატიები, ე. ი. ისეთი სტატიები, რომელზედაც ავტორის ნამდვილი სახელი, გვარი და საცხოვრებელი ადგილი არ არის გამოცხადებული, ჩვენს გაზეთში არ დაბეჭდვება. სახელის ცოდნა მხოლოდ რედაქციისთვის არის საჭირო; ავტორს კი შეუძლიან გეთხოვოს, რომ იმის კორრესპონდენტია ან სულ ხელ-მოუწერილად და ან რომელიმე პევიდონი იყოს დაბეჭდილი და დარ-

წუწუნებული იყოს, რომ რედაქცია ყოველთვის შესარულებს ამ შემთხვევაში იმის კანონიერ მოთხოვნებს. (3-1)

საქართველო

ერთი რამ საჭიროება

(დასასრული)

რაც შემოთ იყო ნათქვამი, ის ჩვენი თანამემამულეებისთვის იყო.

სხვებს აი რას მოგახსენებთ: ერთმა დე-ვილენუის პროფესორმა წელს გამოქსცა ერთი პატარა ისტორია *) სასწავლებელში სახმარად. თუმცა ეს წიგნი ძლიერ პატარა არის, მაგრამ საქართველოს ისტორიას მაინც აქვს ადგილი. მხლა ვიკითხოთ, თუ ფრანციელებმა, რომელთაც ყველა

M. Gaffarel — „Histoire ancienne des peuples d'Orient“ Paris, 1876.

ეხლანდელ ხალხებზე უმდიდრესი და უბრწყინველესი ისტორია აქვთ, თუ აქ ფრანციელებმა საჭიროდ ნახეს ასწავლონ თავის შვილებს საქართველოს ისტორია, სხვებმა, და განსაკუთრებით თვითონ ქართველებს შეუძლიანთ ითაკილონ ეს ისტორია?!

რადგან ამ საგნის შესახებ ფრანციელების ჰაზრზე დავიწყეთ ლაპარაკი, მკითხველი ნურც ამ მწერლის ჰაზრის მოსასმენად დაგვამდლოს თავის ყურადღებას. შუ. დე-ვილენუე თავის თხოვლებას *) საქართველოს შესახებ, იწყებს იმით, რომ მეროპის ყურადღებას მიაქცევს საქართველოსკენ; იგი ურჩევს მას, რომ საქართველოს ღირსეული ისტორია შეისწავლოს. პეტრონი ამბობს: რომ ეს ისტორია მისთვის სასარგებლო იქნებაო, და შესწავლის შემდეგ მეროპა კიდევაც დაუშაღლებს საქართველოს ამისთანა ისტორიისთვისო. საქართველოსადმი რამოდენიმე სიმპატიურ სიტყვების გამოთქმის შემდეგ, რომელთაც მკითხველს არ განუმეორებთ, ავტორი ასე განაგრძობს: „იგი (საქართველო) თხოვლობს თავის კეთილშობილურ ბრძოლით საესე ცხოვრების შესწავლას; იგი ჰხლს ფარდას თავის აკვანსა, რომელსაც ადგია საიდუმლო ნათელი; იგი აძლევს მეცნიერებას თავის გასაღებებს.“ (გვ. 19)

**

მეორე მოწინააღმდეგე ჰაზრი, რომ

*) De-Willeneuve — „მცხეთა და ივერია“, შენიშვნები საქართველოზე. პარიჟი, 1875, მეორე გამოცემა (1 გამოც. 1870 წ. იყო). ურჩევთ, ვისაც შეუძლიან, წაიკითხოთ ეს ისტორიული მიმოხილვა.

მელიც თვით ქართველებისაგან გვესმის, ის არის, რომ: „ჩვენ მომავალით უნდა ვიცხოვროთო და არა წარსულით. მაშასადამე ისტორიას თავი უნდა დავანებოთო.“ ამ ჰაზრის პირველ ნახევარს ჩვენს მოწინააღმდეგე ჰაზრად არა ვსთვლით: არაფის უთქვამს, და არც ჩვენ ვიტყუით, რომ წარსულით უნდა ვიცხოვროთ; არაფის წამოცდენია, და არც ჩვენ წამოგვცდებია, რომ წარსული უნდა მოვიბრუნოთ.

მაგრამ ჩვენ ამ სიტყვებს განვიმეორებთ:

„ისტორია გვიხსნის ხალხოსნურ მედიდებობისაგან; მეორეს მხრით იგი აძლიერებს პატრიოტობას, რომელსაც უფრო მკვიდრათ ჰხდის, ვიდრე ორატორების ყველა ქადაგებანი, პოეტების სიმღერები და ფალოსოფოსების მშრალნი დარიგებანი.“ *)

თუ ეს სიტყვები სწორეთ გვესმის. შეგვიძლია ისინი პასუხათ ვინაშით ჩვენს მოწინააღმდეგებთან. და აი ჩვენ როგორ გვესმის: ისტორიის შემწეობით დავრწმუნდებით, რომ ყოველიფერი, რაც წარსულ ცხოვრებაში შეგვიძენია, არ არის კარგი; ამის შედეგი ის არის, რომ მიაი და მაშასადამე ჩვენის ხალხოსნობის ნამეტნად მოწონება ჩვენი სიბრძავე იქნება. მაგრამ, მეორეს მხრით, ისტორია გვიჩვენებს, რომ რამოდენიმე კარგი რამე გექნადა წარსულში; მაშასადამე მისი და ჩვენის ხალხოსნობის სიყვარული, ამ მხრით, ნუ შეგვრცხვება.

სად არის აქ წარსულით ცხოვრება? მოსაკვდევია და მოკვდს

*) ბოლინგროკი, მე-XVIII საუკუნის მწერალი.

ფელტონი

ს. ჰალის ჯვარ-პატიოსანი და მისი დღეობა

ბევრჯერ თქულა, რომ ქართველებმა ერთხელ მიღებულის ჩვეულების, ერთხელ შეძენილის შთაბეჭდილების დაცვა მტკიცეთ იციათ. დიდ ხანს.

რამდენი ჩვეულება, რამდენი ზნეობის გამოხატველი ნაკვეთები არიან ქართველობაში საშვილი-შვილოდ შთანერგილნი! რამდენი რამე აქვს ქართველს კაცს, რითაც კი შეუძლიან მას თვისი მამულის წარსული გააცნოს ქვეყანას! შეველა ამავებს კარგი ჩამოთვლა უნდა.

შეგვიძლიან ვსთქვათ, რომ არა ხალხს ისრე არა აქვს რბილში და ძვალში გამოჯდარი თვისი ჩვეულებები, თავისი სამშობლო მამულის განსაკუთრებულის ვითარებების გამოხატველი ნაკვეთები, როგორც ქართველს.

მართველებს წმიდად და შეურყეველ-განურყენელად დაუცვიათ ყოველი მამა-პაპისაგან გარდმონაცემი. მოვილაპარაკოთ ერთ ამგვარ გარდმონაცემზედ.

ს. ჰალა (მდებარეობს ბორის უფრეში, მდ. ლეხურის ორივეს ნაპირებზედ, ს. ს. მთავისის ასწვრივ; ხოლო ს. ქაპილამ თითქმის ათი ვერსის სიშორეზედ ჩრდილოეთისკენ), ძველათვე გათქმული ყოფილა სასახლეებით, კოშკებით, ციხეებით და სხ. აი მახუშტის სიტყვები, ჰალაზედ: „... სამთავისის ჩრდილოთ, ჰალას შენობა დიდი სასახლეითა; ჰალის აღმოსავლეთით არს ციხე მხვილოსისა.“

ამ სოფელში ეხლა ორი სამრევლო საყდარია; ერთს მათგანში ასეენია იმოდენა ხატი და ჯვარი, რომ მნახველს უცებ გაუელის გულში: „საცა ხატი და ჯვარი ყოფილა და არა ყოფილა, სულ აქ შემოუტანიათო.“ სწორეთ ამ საყდარში ასეენია ჯვარ-პატიოსანიც.

რამოდენიმე სიტყვა არ ჯვარზე.

წმ. ნინომ რომ მცხეთელები მოაქცეა და მათ შორის მეფე მარიანი მხოლოდ მთიდგან (ს. ძლიანის ჩრდილოეთ-დასავლეთისკენ არის ეს მთა) დაბრუნების შემდეგ, მაშინ დედოფლის შეამდგომელობით ნინომ ააშენებინა თორმეტი მოციქულის სახელზედ საყდარი მეფეს ბაღში. (მტკვრის და არაგვის შესართავის პირად, კუთხეში), სადაც იყო გაშენებული სუნელოვანი კეპაროზის აივანი. ერთი კეპაროზი ყველა სხვა ხეებს ჰმეტობდა სიმსხოთიც და სიმაღლითაც (ეს კეპაროზი, გარდამოცემისამებრ, ყოფილა ამოსული იესო ძრისტეს კვართზედ, რომელიც მლიოზურის და სიდონიასთან დაფლეს). საყდრის გულისათვის ეს კეპაროზი მოსჭრეს და შეიდი სეციტი გააკეთეს, რომლებზედაც საყდრის სართული უნდა დამყარებულიყო; ყველა სეციტი დაამაგრეს თავ-თავის ალაგს, მაგრამ ერთის სეციტის დამაგრება ვერ შეიძლეს: დასვამდნენ თავის ალაგს, და მეორე დილით კეპაროზის ძირ-

ზედ იდგა ნამდვილ ხესაფით. აი ამ სეციტიდგან გააკეთებინა წმ. ნინომ ოთხი ჯვარი მარიანის ტანზედ, რომელთაგან ერთი ჯვარის საყდარში დაასვენეს, მეორე თვით მცხეთაში, მესამე უჯარმაში და მეოთხეც მთიულეთისაკენ დაასვენეს. აი ამ ოთხ ჯვართაგანია ს. ჰალის ჯვარ-პატიოსანი.

როდესაც შპ-ნადირმა ოსმალები გააძევა მართლიდგან და ტახტი მიუბოძა ჯერ თამარ ბატონის-შვილს, მერმე თეიმურაზს და მის შვილს ირაკლის, ამ დროში გაცხარებულნი ბრძოლა ჰქონდათ ერთმანეთში ბიე ამილახვარს (მეორეს) და შანშეჰანის მრისთავს. ამ ბრძოლის შედეგზედ არის გამოთქმული ეს გლეხური ლექსი:

„ამილახვარმა გატუნა შანშე მრისთვის (კარები *),

„შევიდა, გამოიტანა თვალ-შეუღამი ლაღები...“

*) შანშე მრისთვის სასახლე ს. იკოთში ყოფილა, ახალგორის ზევით.

ის ხალხი, რომელსაც წარსულით უნდა ცხოვრება! მაგრამ წინააღმდეგობის ცოდნა ყოველ ხალხს ეჭირება. მან უნდა იცოდეს იმ დროის კარგი და ავიც მათის მიზნებით. ქარგი იმისთვის, რომ ის მიითვისოს მკვიდრად და დაიცვას მაგრად, და ავი იმიტომ, რომ ის შემდეგისთვის თავიდან აიცილოს.

ეს განხილვის უმთავრესი მოწინააღმდეგე ჰაზრები, რომელნიც ჩვენ გვსმენია ამ საგნის შესახებ. სხვა თუ რამე გამოიგონეს და მისი გავრცელება დაიწყეს, მეტად რე ლიტერატურული გზით, მათაც პასუხს ვუვებთ.

მხლა, ვინც ჩვენს სიტყვებში სიმართლეს ჰხედავს, ის დაგვეთანხმება, რომ ჩვენის წარსულის დროის გაცნობა მიუცილებელი საქარებია. და თუ ეს ასეა, იმისთანა რამე უნდა დაარსდეს, რომლის შემწევობით იმედი გექნდეს, რომ ამგვარი ცოდნა მართლად გავრცელდება ჩვენს საზოგადოებაში.

ჩვენის ჰაზრით, ამ საქმეში უფრო გამოსადეგი და მოსახერხებელი იქნება ბიბლიოთეკა, რომელშიაც შეიძლება შეიკრიბოს საქართველოს შესახებ ყოველნაირი წიგნები და ხელნაწერები, ძველი და ახალი. ეს მიზნის ნამდვილ ღონისძიებას ყოველ წოდების და ყოველ საქმის ქართველსა გაიცნოს თვისის მამულის ისტორია და ახლანდელი მდგომარეობაც. აქ იგი ნახავს გარდა ისტორიულ განსჯებისა, ძველ პოეტურ მოთხრობებს, ქართველთა გამოჩენილ კაცების ამბებს, უცხო ქვეყნელ მოგზაურების საქართველოზე მოწმობებს და სხვ. ამათში ან ერთის და ან მეორე გვარის თხზულებანი მიიქცევენ მისს ყურადღებას და რამოდენადმე დაკმაყოფილებენ მისს ცნობის-მოყვარებას.

ამისთანა ღონისძიებანი თუ არ ეიხმარეთ ამ გზაზე, ჩვენ ვერასოდეს წინ ვერ წავალთ. როცა რომლისამე სწავლის გავრცელებაზეა სჯა, ეს იმას ნიშნავს, რომ სწავლის შესახებ საშუალებანი გაადვილონ, რათა ყოველ მსურველს მისი მოპოვება დაუბრკოლებლად შეეძლოს, და ზოგს თვით სურვილიც დაუბადონ გულში. ჩვენში ამ სწავლის მოკლებულ-

ნი არიან, როგორც ათი წლის ყმა-წილი, ისე ოც-და-ათის წლის ვაჟ-კაცი და ისე სამოცი წლის მოხუციც. მაშასადამე ამათ ყველას ეჭირებათ ეს სწავლა. და თუ მათ სხვა-და-სხვა წიგნები დაჰსჭირდებათ, ამის დაკმაყოფილება შეიძლება იმ თხზულებების შემწევობით, რომელნიც ამ საგნის შესახებ გამოიცნენ ქვეყნის თითქმის ერთ კუთხიდან მეორე კუთხემდე. ამათ შორის ყმაწვილიც იშვავის თავის შესაფერ საკითხავსა და ვაჟკაციც.

პირველი კითხვა, რომელიც აღიძვრის ამ საგნის თაობაზე, ეს არის: — მინ უნდა იქნენ ამის დამაარსებელი? სხვა ქვეყნებში, რუსეთის გამოუკრებელად, ამ გვარ საქმეებს ძალაქის გამგეობა ჰკისრულობს, მაგრამ ჩვენში ქალაქის გამგეობა ძლიერ ახალი საქმეა, და არა ვგანებთ, რომ ჩვენნი ქალაქის გამგეობები იმ ჰაზრადი მისულიყვნენ, რომ მათს ვალდებულებათ მართა ქუჩის გაკეთებინებას არ ჰსთვლიდნენ.

მეტი გზა არაა, ისევე კერძო პირების იმედი უნდა ექნათ. იმედი გვაქვს, რომ, თუ მოთავეები მოინახეს, ამ საგნისთვის საზოგადოების შედგენა შეიძლება. ჩვენში იძახიან: მოთავეები გვაკლიანო, და ბანკებისთვის კი ურიცხვნი მოთავენი გამოჩნდნენ! ეს გარემოება გვიჩვენებს, რომ ჩვენ თავიანთი არაა, გულთა გვაკლია. შემცდარი იქნებით, რომ სთქვათ, რომ ბანკი უფრო დიდი საქმეა და იმიტომ იკისრეს მისი მოთავეობა. ბანკი უფრო დიდი საქმე ეგების იმ ჰაზრით არის, რომ რამდენსამე პირთა სარჩოს აძლევს! მაგრამ ამითი, მართალი ესთქვათ, არც მისი სიდიდე მტკიცდება და არც მთელის ხალხისთვის მისი უპირატესობითი სარგებლობა.

*) წასულ საუკუნეში ინდოეთშიაც კი გამოვიდა ერთი წიგნი: „საქართველოს და სამხეთის ისტორიის ნაშთი.“ მ.დრასი, 1775, in-4°.

ამ წიგნსაც მოვიხსენებ მისის უცხო სათაურის გამო: „Исторія Георгіанская о юношѣ князѣ Амилахваровѣ, съ краткимъ очеркомъ исторіи томашней земли отъ начала до нынѣшняго вѣка, которую разсказываетъ Усимвъ, купецъ Анатольскій. С.П.Б., 1779 in-8°.“

ფიქრობდნენ: ჩვენ ჩვენი სამყოფი სიმდიდრე მაგვაცქეს და ჩვენ მეორეებს საყდრებას? და ამისათვისაც მოიტაცეს უშიშრათ ჯვარ-პატიოსანი.) სწორეთ იმ დროს, როდესაც შალელები შეიქმნენ სასამოკვეთილად, მოდიოდნენ სამოცი ახალგორელი სომხები; შალელებმა ჰსთხოვეს: გვიშველეთ, ჯვარი წაეასვენოთ და თქვენც წილს დაგიდებთო. ახალგორელები დაეხმარნენ და შალელებმა „არხალალოს“ მღვრით წაასვენეს ჯვარი სხვილოსაკენ.

ძველად ს. შალის აღმოსავლეთით და „სხვილოს ციხის“ დასავლეთით, მშვენიერს მწვეანე აქა-იქა ჯაგებით მოცულს ფერდობზედ მდებარებდა თურმე ს. სხვილო, რომლის დანაშთენებსა შეადგენენ ეხლა: თვით აღმოსავლეთით ქედიდგან გმირულად მომჩანი „სხვილოს ციხე“, მშვენიერი პატარა საყდარი, გალავან-სამრეკლოთი, რომელიც მნახველს მოაგონებს ზედადენის საყდარს, „გალავანები“ თავის დარბაზების ნანგრევებით

იგიც შემცდარია, ვინც იძახის, რომ—ჩემს მოძმესთან მე მუდამ არ ვემუშავებო, რადგანაც მე მისს უფლებას ვიცავო; მას მუდამ გასაგებენას არ ველაპარაკებო, რადგანაც კიდევ მისს უფლებას ვიცავო? ამ შემთხვევაში გაბედულად შეგვიძლიან ესთქვათ, რომ თუ მისს მოძმეს თავისუფლების დაცვა არ შეუძლიან, ის ვერც მოიხმარს ამ უფლებას. მაგრამ, რომ „ღროებას“ სრულებითაც არ სჭირდეს თავის სიტყვების გადაყრება: დიდი ხანია იგი ამბობს, სრულის სიმართლითაც, რომ ჩვენი მტერი უცოდინარობა და სიბნელე არისო; მისგან მხოლოდ განათლება გვიხსნისო. და, განათლებათ, მხოლოდ განათლებათ ჩვენი მხსნელი. თუ ძალა არ არის ნათელი, ნათელი კი მუდამ ძალაა, როგორც ფიზიკურ ცხოვრებაში, ვგრეთვე ზნეობითშიაც. მისაც საქართველოს სიკეთე ჰსურს, ის უნდა ვცადოს, რამოდენად და რა გზითაც შეეძლოს, ამ განათლების გავრცელებას ხელი მოუწყოს. შეიქრობთ, რომ დღეს ამ გზაზე ჩვენ ვუჩვენებთ ერთს ზომას, რომელიც ყურადღების და მოლაპარაკების ღირსია.

დამაარსებლების შემდეგ, მეორე კითხვა ფულებს შეეხება. ჩვენის გამოჩენარით, რაც საქართველოზე წიგნები გამოსულან საფრანგეთში, თუ ქართულზე, თუ ფრანკულზე, ისინი შეადგენენ 70 თხზულებასა, ანუ 200 ტომსა, და საშუალო რიცხვით, მათი ფასი ავა, ფოშტის ხარჯით, 300 მანეთამდე. მართი ამოდენი უნდა პეტერბურგში გამოცემულ წიგნებსაც. რაც შეეხება საქართველოში მოსაპოვებელ თხზულებებსა, ამზე ბეჯითად ვერას ვიტყვი, რადგანაც აქ განსაკუთრებით ხელნაწერებზე მისდგება საქმე. მაგრამ პირველად 400 მანეთი ვგონებთ საქმარ იქნეს.

ამ რიგით, ჩვენის ჰაზრით, ამ ათასი მანეთით ერთი ღირსეული ბიბლიო-

*) თუ ახალ გამოცემულ კათალოგში ხელნაწერები არ არიან მოხსენებულნი, მაშინ მისის შემწევობით ქართულს ლიტერატურაზე, ჰაზრის შედგენა, რასაკვირველია, არ შეიძლება.

თეკა დაარსდება, შეწყვეტილი უფრო-ფასი რამ იქნება ჩვენის მამულის წესსაწავლად.

ადგილზეც ვიტყვი ჩვენს ჰაზრს, რადგანაც ამ ბიბლიოთეკას განსაკუთრებით სამოსწავლო დანიშნულება უნდა ექნეს, ამიტომ მისი განხნა ერთრიგათვე სჭირია, როგორც მთილისში, ვგრეთვე შუთაისში. რასაკვირველია, თუ რომლისამე სპეციალურის ან ძვირფასის თხზულებისათვის ეგზემპლიარის მეტს ვერ შეიძენს „საზოგადოება“, — მაშინ უპირატესობა მიეცემა მთილისს, რომელიც ჩვენთვის განათლების შუაგული წერტილი არისო, როგორც ამბობდნენ. ლმერთმა ჰქნას!

მსურველთა მამრძობი ვართ მათი, ვინც იძახიან, (როგორც ლესინგი იძახოდა ბერმანიაში,) რომ საქართველოს ერთი თეატრი უნდაო, თორემ საქართველო აღარ ყოფილა ხალხიო. მაგრამ არც ის არის ნაკლებად თანამრძობის ღირსი, ვინც ამევე ჰაზრის არის ქართულ ბიბლიოთეკის თაობაზე.

შემდეგ იმისა, რომ მთილისში და შუთაისში გაიხსნენ ბიბლიოთეკები და მათი საქმე კარგად მიდის, შემდეგ ამისა ვინც იტყვის, რომ „ქართულ ბიბლიოთეკის“ დაარსების დრო არ მოსულაო, მას ან არ ესმის მისი საქარება, რაც დიდად სამწუხაროა, და ანუ თავის პირადი სარგებლობა აქვს სახეში, რაც კიდევ უფრო სამწუხაროა.

ა. ჰ.

პარიჟი, 28 (16) ივნისს

დღიური

ქარგი მახარობელი ვართ არა თუ მართა შუთაისის სამღვდლოებისთვის, არამედ მთელი დასავლეთ საქართველოსათვის: გუშინწინ ძალაქში მოვიდა ამბავი, რომ შუშინდესს სინოდს ნება-რთვა მიუცია, რომ შუთაისში სასულიერო სემინარია გაიხსნასო, მხოლოდ გეაცნობეთ, რა ღონისძიება ექნება სემინარიასო.

***

როგორ დიდი დაბრკოლება არ უნდა ჰქონდეს სწავლას შუთაისის

შანშე პრისთავი დაბეზდეს შაჰნადირთან; დაიბარა დაუყოვნებლივ და თვალზე დათხრილი გამოისტუმრა. მომავალს თვალზე-დათხრილ შანშეს წინ შემოეყარა ბივი ამილახვარი, შაჰისგან დაბარებული, და დაუძახა:

— ბიუკავ, ბიუკავ! მიხვალ, მაგრამ ჩემი წყალი დაგესმისო.

— შაშუნავ! შაშუნავ! მისძახა ბივი; მე შენსავით არ ამოვივლი, თორემ ჰნახამ! — შაშორდნენ.

მართლაც, ბივი ააბა შაჰსა, დაუპყრო აჯანყებული ავგანები და რამდენიმე თვალ-მარგალიტით დატვირთულის აქლემებით წამოვიდა შინასაკენ. ბივს თან ახლდნენ სამოცი ხინებული ვაჟკაცი; ამოიარეს ჯვარის მონასტერში და წაასვენეს შალისაკენ ჯვარ-პატიოსანი. ბივს წინაშე მსურველმა და გამოუდგინენ; მოეწივნენ და მცხარე ომი შეექნათ; ქვემოელეების რიცხვეულობამ უწყობა ძლიერა ზემოელეების ვაჟკაცურ გაბედულობას. (შალელები

ბივი ამილახვარის ტახტი და აქა-იქა ნარჩენი ნახსლარები..

მოვიყვან ამ გლეხურს ლექსსაც, რომელიც სხვილოელებს უთქვამსთ რეხელებისათვის:

მაა, შენ, ნარი ხვრიშეო,
„რეხელებს დაგახვრიშეო!
„ღმერთო, ნურას მიკანონებ,
„მევერს ღვინო ჩავხვრიშეო...“

ს. შალის ზევით მდ. ლეხურაზედ ვყოფილა სოფელი რეხა, რომლისგან მიუღია წოდება თვით მდ. ლეხურას (რეხულა).

როდესაც მეფე ირაკლიმ შეაყენა სპარსების და თურქების შემოსევა საქართველოში, სხვილოელები ჩამოსახლებულან ს. შალაში, თან ჩამოუსვენებიათ ჯვარ-პატიოსანი თავის დროში *) და დაუსვენებიათ

*) შუშინ ქართველთ ჩვეულებად ჰქონიათ გვეკეთებინათ დროშა იმ ხატისათვის, რომლისგან შეწყვენი მოლოდინი ჰქონიათ ბრძოლის დროს; ჩვენ ვიცით, რომ ბივი ამილახვარს მამულის მტრებთან ბრძოლაში დაუსრულებია თავისი სიცოცხლე.

ამირინდო აეთანდლის ძე ამილახვარის მიერ აღშენებულს საყდარში, სადაც აქამომდე ასვენია. მათელიერებელი წაიკითხამს ჯვარზედ ხუცურის ასო-მთავრულით: „ღმერთო და ჯვარო პატიოსანო, აღიდე ორთავე შინა ცხოვრებასა ზედგინიძე ამირინდო ამილახვარი — შორის მოურავი, რომელმან შექცედა ჯვარი პატიოსანი და ცოდვანი მისნი შეუნდნეს ღმერთმან და ძმანი და შეიღწინი უცოცხლდნეს ღმერთმან და პატრონი ბულქან აღღვრძელდეს და ცოდვანი შეუნდნეს ღმერთმან და გამარჯვებით ამყოფენ.“

სულის წმიდის მოსელის შემდეგ, ოთხშაბათს ს. შალის და მის მახლობლად მდებარე ს. მცხოვრებნი დღესასწაულობენ ჯვარ-პატიოსნის დღეობას.

პ. შალელი

სოფ. სამთავისი

(დასასრული შემდეგ №-ში)

გიმნაზიაში, სადაც, როგორც „მფი-
ლისის მოამბე“ გვაცნობებს, ამ უკა-
ნასკნელი ცხრა წლის განმავლობა-
ში, ექვსი ინსპექტორი გამოცვლილა
და ორმოც-და-თერთმეტი მასწავლე-
ბელი?!

ჩვენ შევიტყუეთ, რომ შორაპნის
მაზრის საზოგადოება დ. შვირილაში
ორ-კლასიან ნორმალურ სკოლას
ხსნის თავის ხარჯათა. ამ დღეებში,
სხვათა შორის, საზოგადოებას ერთს
პირთან შეუკრავს კანტრაქტი, რომ-
ლის ძალითაც იმან ოთხას თუმნად
ამ სკოლისათვის ორ-ეტაჟიანი სახლი
უნდა ააშენოს.

მთელს ზემო-იმერეთში სულ
ორი თუ სამი სასოფლო სკოლა არ-
სებობს; თავად-აზნაურები, რომელ-
თაც თავიანთი შეიღების გლენების
შვილებთან ერთად დასმა, ერთს კლას-
ში სწავლა ეთაკლებათ, აგრეთვე
ისინი, რომელნიც ერთი კლასის სწა-
ვლას არ კმაყოფილდებიან, იძულებ-
ბულნი არიან მუთაისში გაგზავნონ
შვილები, და მოგვხსენებთ, რამდენ-
ი მომეტებული ხარჯი და სხვა და-
ბრკოლება მოსდევს ამას. ამიტომაც,
რალა თქმა უნდა, ამ მხრისთვის ზე-
მოხსენებული ორ-კლასიანი სასწავ-
ლებლის გახსნა ძლიერ სასარგებლო
იქნება, მით უფრო რომ შემდეგ ორ
კლასიანი სკოლა ოთხ-კლასიან პრო-
გიმნაზიალ შეიძლება გადაკეთდეს.

წაიკითხეთ ეს წიგნი და აქ მოხ-
სენებულ გმირს, ნამდვილად თუ არა,
თქვენს გუნებაში მანაც მიაფურთხეთ
პირში:

„მზურგეთის უეზლის, სოფლის
ზემოხეობის მცხოვრები ბ. ა — ის ათი
წლის ქალი თავის რვა წლის ამხა-
ნაგის ქალით დაბრუნებულიყვნენ
მესამზღერე სოფ. სააბკოვადამ. მზა-
ზე დახვდა გლეხი ა — შეილი; გა-
მოედევნა ამ ქალებს, უმცროსი გა-
იქცა, უფროსი კი დაიპირა და ისეთ
ნაირად აწვალა, რომ, როცა სოფლი-
დამ გლენები მოვიდნენ, რომელთაც
იმ გაქცეულ ქალმა შეატყობინა ეს
ამბავი, ეს საწყალი ნაწვალევი ქალი
მკედარ-ცოცხალი ეგდო ერთს ჩიქვის
ძირში; თვითონ გლეხი კი გაქცეულ-
იყო. ავთამყოფი ქალი შინ წამო-
იყვანეს.

„მეორე დღეს ქალის მამამ იჩიე-
ლა მამასახლისთან, რომელმანც შეჭ-
ყარა ყველა გლენები, იმას გარდა,
რომელზედაც ეჭვი ჰქონდათ, და და-
ყენა ირგვლივ; მოიყვანეს პატარა
ქალი და უთხრეს: — აბა, გამოიციან,
რომელი იყო, გუშინ რომ თქვენ
გზაზე დაგხვდათო? ქალმა სთქვა,
რომ აქ არ არისო. მერე, როგორც
კი ის საეჭო კაცი მოიყვანეს, იმწამს-
ვე მიათითა იმას ხელი და შიშით
სთქვა, რომ აი ეს იყოო!

„ზღენი დაიპირა მამასახლისმა და
ამ საძაგელი საქმის თაობაზე გამო-
ძიება დანიშნული. ქალი, როგორც
ამბობენ, არ მოკვდება, მაგრამ მძი-
მე ავთამყოფი კია.“

ზასულ შაბათს აქაურს საზაფხულო

მეტრის ბაღში იუბილი იყო მფი-
ლისის კამენდენტის ლენერალ-ლეი-
ტენანტის პლეკი პეტრეს ძის მპო-
ჩინინისა, რადგან ამ დღეს შესრულ-
და 50 წელიწადი მას აქეთ, რაც ამ
კაცმა პირველად აფიცრის ჩინი მიი-
ღო. ამ დროს სახსოვრად და იუ-
ბელიარის პატივის-ცემის ნიშნათ
სადილზე დამსწრე პირებს ათას ხუ-
თასამდი მანეთი შეუკრებიან, რომე-
ლიც, უფ. მპოჩინინის ქურვილით,
რომელიმე სამადლო საქმისთვის უნ-
და მოიხმარონ.

შოთილამ გვეწერენ, რომ ამ დღეებ-
ში აქ, გადამწვარ ზაქათალის მცხოვ-
რებთა სასარგებლოთ, ერთი და ორი
ქართული სპექტაკლის გამართვა გეინ-
დოდა; მაგრამ ვისაც არ მიემართეთ
ქალებს, სულ ერთიანთ ყველამ უა-
რი გვითხრაო და ამნაირად ჩვენი გან-
ზრახვა ჩაიშალაო.

იქიდამვე გვატყობინებენ, რომ გა-
სულ კვირებში აქ ისეთი საშინელი
წვიმები იყო და ისეთი წყალი ადგა
ჩვენს ქუჩებზედა, რომ კარგათ შეიძ-
ლებოდა ნავებით სიარულიო.

„აქეკასი“ კი რომ ვისმეზე დაცი-
ნებას ჰფიქრობდეს, ამისთანა უბედუ-
რება იქნება! ამოუწერია „დროები-
დამ“ რამდენიმე უცხო ქვეყნის სი-
ტყვა, როგორც მაგალითად: პოლი-
ტიკური, ლიტერატურული, კრიტი-
კული და სხვ., გადაუბეჭდია რუსუ-
ლი ანბანებით თავის „დიდს ეკონო-
მიურს გაზეთში“ და ამით თითქო
უნდა ქვეყანას უჩვენოს: დახედეთ,
რა ღარიბია ქართული ენაო!

იქნება უფ. სტალინსკის ეს სიტყ-
ყები რუსულ ან სლავიანურ სიტყ-
ყებად მიაჩნია? ჩახედეთ, უფ. „აქე-
კასის“ რედაქტორო, ლექსიკონში,
რომელშიაც 25 ათასი სიტყვაა მოხ-
სენებული, რომელიც სხვა და სხვა
ენებიდან შემოსულა რუსულს ენა-
ში და ყველა ამ სიტყვებს, უმჯე-
ლია, იქ ნახეთ...

მფილისის ხელოსანთ კლუბის
დამწვებელნი და კომიტეტი სთხოვს
იმ პირთა, რომელთაც ამ კლუბის
წევრობა განაცხადეს და აგრეთვე
იმათ, ვისაც დამწვებლებად თავის
ჩაწერა ჰსურთ, მობრძანდნენ ქალა-
ქის ზამგეობის ზალაში მომავალ კვი-
რას, იელისის 4-ს, დილის 9 საათზე.
სამწევრო ფულის შემოტანა შეიძ-
ლება კლუბის დროებით კასსირთან,
პარიკმახერ ბრეგუარ ბიორგობიან-
თან (სოლოლაკზე, ჯაყელის სახ-
ლებში), საიდანაც მიიღებენ კლუბის
დამტკიცებულ წესდებასაც.

„დროების“ კორექსორდენსია

შოთი, 21 ივნისს. შოთის ქალა-
ქის დეპუტატს უ. სარდაროვს ამ
წლის „მფილისის მოამბის“ № 131-
ში მოუყვანია რამდენიმე მუხლი გან-
სამართლებლად თავის თავისა.

ის განაცხადებს, რომ შეუდგა დე-
პუტატის თანამდებობას ამ წლის მარ-
ტის თვეში და ნახა ქალაქის კასსა

სრულიად ცარიელი, ხოლო ქალაქის
საქმე და ანგარიშები უწყსოდა; რომ
ვერ შესძლო შემოწმება შემოსავლის
და გასავლის წიგნებისა, ვერც ანგა-
რიშის შედგენა და ვერც ქალაქის
მამულის ცნობაში მოყვანა. ქალა-
ქის ტყე მოიპარეს, დასჭრეს და აოხ-
რდა. საბა ზუგუშვილს ხის შენო-
ბის დუქანი, მმართველობის ნება-
დაურთველად, აქვს აშენებული და
უნდა დაირღვესო. საზოგადოებას არ
მოუგზავნია მოციქული სამსახური-
საგან ჩემის დათხოვისა, არამედ მხო-
ლოდ რვა პირმა მომიგზავნაო და
სხვა.

იმედია, მკითხულები მიაქცევენ
ყურადღებას უ. სარდაროვის სიტყ-
ვებს, რომელთაგან ცხადათ სჩანს:
„შეუძლია იმას ამ თანამდებობის
შესრულება რიგიანთ, თუ არა. მაგ-
რამ დავიწყეთ თავიდან“:

თუ ქალაქის კასსა ამ წლის მარ-
ტის თვეში სრულიად ცარიელი იყო,
ეხლა მას აქეთ, ამ ოთხის თვის გან-
მავლობაში, რომლის მის მიერ აღ-
მოჩენილის სასარგებლოდ ქალაქისა
წყაროთი გაიშლა ხსენებული კასსა?
თუ უ. სარდაროვმა თავის საკუთ-
რებიდან გააშლა ის! არა მჯერა და
არც სხვა დარწმუნდება, რომ ქა-
ლაქის ცარიელი კასსა უ. სარდაროვს
ოთხის თვის განმავლობაში გაემსოს
ანუ საეცე იყოს.

შესახებ მისა, რომ უფ. სარდარო-
ვი ანგარიშებს ვერ ადგინს და ქალა-
ქის მამული ცნობაში ვერ მოუყვა-
ნია, მართალს ლაპარაკობს და მას
ესწუხებართ ჩვენც, რომ მას ანგარი-
შის შედგენა და მამულის ცნობაში
მოყვანა არ შეუძლია, რადგან არც
წერა იცის და არც კითხვა.

ქალაქის ტყეში ქურდები თუ წი-
ნეთ იყვნენ, ეხლაც არიან; მას ერ-
თიც ვერ დაუთხოვია და ვერც ტყო-
ბილობს.

საბა ზუგუშვილს ხის შენობის
დუქანი სრულიად არა აქვს შოთში,
არამედ აქვს ქვის შენობისა და ის
შენობა, რომელსაც უ. სარდაროვი
იხსენებს, არის ბუტკა და არა დუ-
ქანი; ამ ბუტკაში ისეიდება მარტო
პური ზუგუშვილის დაყენებულის კა-
ციით და არა სხვა ვაჭრობა და არც
გაქირავებულია, ძალიან მივირს, უ.
სარდაროვმა რა საჭიროდ ჰპოვა გა-
ზეთში უ. საბა ზუგუშვილის ბუტ-
კაზე წერა? მანა ამათ ღირდა ბუტკა?
ბუტკა არ უნდა იყოსო! რატომ? მო-
ველ ქალაქებში თუ არის ბუტკები,
აქაც უნდა იყოს და თუ მმართვე-
ლობა აღუკრძალავს, მაშინ ყველას
აღუკრძალავს და არა მარტო ზუგუ-
შვილს. ლუქების დაწვის შემდეგ
ზუგუშვილმა დროებით ააშენაო, ეს
სრულიად სიტყუა.

მღვდელი მაჭაროვი იყო მიგზაფ-
ნილი, არა რვა პირთ კაცთაგან, რომ-
მელიც მას დაუსახლებია, (და მათ
რიცხვში მგნატე მურქიაც მოუხსენ-
ებია, რომელიც იმ დროს იმ სა-
ზოგადოებაში სრულიად არ ყოფილა),
არამედ თითქმის მთელის საზოგა-
დოების მიერ იყო მიგზავნილი, რომ
აქედლებით დათხოვოდა ამ თანამ-
დებობას. უ. სარდაროვმა, აღმოჩე-
ულმა ქალაქის წარმომადგენელად,
საზოგადოებისაგან მიგზავნილი პა-
ტივისაცემი პირნი, ნაცვლად მადლო-
ბისა და საზოგადოების პატივის და-
ფასებისა, გაისტუმრა ისეთი შეუაბა-
მო სიტყვებით, რომელიც არათუ ქა-
ლაქის საზოგადოების წარმომადგე-
ნელისაგან, არამედ უბრალო მუში-
საგანაც არ იყო რიგი.

მივირს რისთვის ჰკიდებს ამ თა-
ნამდებობას ის ასე მაგრად ხელს და
თხოვნისამებრ საზოგადოებისა არ

თხოვება? სად ანუ ვინ ნახა მან ამ
თანამდებობაში ერთს-წლის საზოგა-
დოებისათვის დაჯილდოებულნი? მან
იმედს და სარგებლობას ელის აქე-
დამ? საზოგადოება რომ თხოვდეს,
კიდევ შეიძლება, თხოვნისამებრ მთე-
ლის საზოგადოებისა გაცდეს ერთი
წელიწადი და დაეალოს საზოგადო-
ებას; მაგრამ აქ საზოგადოება სარ-
დაროვს არა თუ სთხოვს, რომ დარ-
ჩეს ამ თანამდებობაში, არამედ იმას
სთხოვს, მალე თავი დაანებოს! სარ-
დაროვი კი არ შორდება, ჰგონია სა-
მემკვიდრო რასმეს ჰფლობს!

ზირები და სასწორები ყალბი
და უსწორ-მასწორო იყო და პოლი-
ციამ აქტი შეადგინაო. ან ეს რა და-
საწერად ჰპოვა სარდაროვმა? პოლი-
ციამ მოვალეობისამებრ თავის საქმე
გაიკეთოს, რა გასაკვირველია? საქმე
ის არის, თვითონ თქვენ რა გაგვი-
კეთეთ, თორემ სხვის გაკეთებულს
ჩვენც უყურებთ.

შოთის მოვაჭრე

უსსო ქვეყნები

ომის ამბავი. პარიჟად იწერე-
ბიან, რომ კერძო წყაროებიდან მი-
ღებული ცნობები ეწინააღმდეგებიან
ზოგიერთ დებუებს, რომელნიც ამ-
ბობდნენო, რომ ვითომც სერბიე-
ლებს მსმალოს ჯარები რამდენსამე
ალაგას დაემარცხებოდა. ამბობენ,
რომ ოსმალეობმა თითქმის ყველა
პუნქტებზე, ყველა შეტაკებაში დაა-
მარცხეს სლავიანების ჯარები.

— ლენერალი ჩერნიაევი, რომელ-
ზედაც იწერებოდნენ, რომ ნიშის
ციხე-ქალაქს გვერდი აუარა, წინ
გასწია და სტამბოლის გზას დაადგა,
ახლა ისევე უკან დაბრუნებულა და
სერბიის სამზღვარში შესულა, რად-
გან მარჯვენა მსმალოს დიდ ძალი
ჯარი მოაწვია, სერბიის მთავარს მი-
ლანს თავის უმთავრესი სამხედრო
ბანაკი აგრეთვე უკან დაუწვია.

მეორეს მხრით, ბელგრადიდან მო-
სული დებუებები კი გვეუბნებიან, რომ
სერბიის აღმოსავლეთ-ჩრდილოეთით
დიდი შეტაკება იყო ჩვენსა და მს-
მალოს ჯარს შუა და მიდინთან
ჩვენმა ჯარმა დაამარცხა ოსმალეობი.

— ჩერნოგორიის ჯარები პოდ-
გორიცთან არიან დაბანაკებულნი; აქ
ხშირი შეტაკება თურმე თათრების
ჯართან და ხან ერთი მხარე იმარ-
ჯებს და ხან კი მეორე.

— დიდი შეტაკება სერბიელებისა
და მსმალოს ჯარს 24 ივნისს ჰქო-
ნიათ პრაგუევაკის სამხრეთით; ჩერ-
ნოგორიიდან მოსული დებუების სიტყ-
ვეთ, ამ შეტაკების დროს დიდძალი
ხალხი დახოცილა ორივე მოწინა-
აღმდეგების მხრით, და გამარჯვებით
კი სერბიის ჯარს გაუმარჯვია.

— ჩერნოგორიისა და ბერცოგო-
ვინის ჯარები 25 ივნისს შეერთე-
ბულან და ახლა ერთად აპირებენ
მსმალეთთან ბრძოლას. ბერცოგო-
ვინელებისათვის ჩერნოგორიის მთა-
ვარს ნიკოლაის ჩერნოგორიული
დროშები დაურიგებია და ერთი კო-
რპუსი, რომლის სარდლად გამოჩე-
ნილი პეიკო პავლოვიჩი არის, ძლე-
ვისაკენ გაუგზავნია, რომელიც ზღვის
ნაპირა ქალაქია და რომლიდანაც

